

Теренска анкета за перцепциите на граѓаните за работата на Собранието

Почитувани,

Институтот за демократија „СОЦИЕТАС ЦИВИЛИС,, Скопје (ИДСЦС) во периодот од 15 до 29 мај 2012 година спроведе теренско истражување во врска со перцепциите на граѓаните за работата на Собранието на Република Македонија. Истражувањето, кое е продолжение на она од 2011, се спроведе по нарачка на Швајцарската Конфедерација, претставена преку Федералниот оддел за надворешни прашања(која постапува преку Швајцарската Агенција за развој и соработка, Канцеларија за швајцарска соработка Македонија.

Теренското истражување беше спроведено на територијата на целата држава (Р. Македонија) на случаен и репрезентативен примерок од 1060 испитаници согласно демографските и социјалните специфики на населението. Со истражувањето беа опфатени перцепции на граѓаните кое беа категоризирани во следните области: претставеност на граѓаните во собранието, односи со извршната власт, легислативни капацитети, транспарентност и отчетност во работата на Собранието.

Со почит,

Институт за демократија

Јуни 2012

Contents

☒ КОДЕКС ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ИСТРАЖУВАЊА НА ИНСТИТУТОТ ЗА ДЕМОКРАТИЈА.....	3
☒ МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ИСТРАЖУВАЊА НА ЈАВНОТО МИСЛЕЊЕ НА ИНСТИТУТОТ ЗА ДЕМОКРАТИЈА	4
o 1. ДИЗАЈНИРАЊЕ НА ПРАШАЛНИК.....	4
o 2. УТВРДУВАЊЕ НА ПРИМЕРОК.....	4
o 3. СОБИРАЊЕ НА ПОДАТОЦИ.....	5
☒ 3.1 Теренско (лице в лице) истражување.....	5
o 4. ОБРАБОТКА И АНАЛИЗА НА ПОДАТОЦИ	6
o 5. КОНТРОЛА НА КВАЛИТЕТ.....	7
☒ НАРАТИВЕН ИЗВЕШТАЈ	9
o ГЛАВНИ ЗАКЛУЧОЦИ	23

- **КОДЕКС ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ИСТРАЖУВАЊА НА ИНСТИТУТОТ ЗА ДЕМОКРАТИЈА**

Институтот за демократија (ИД) во своите научно-истражувачки активности се води според принципите на објективност, јасност, сеопфатност, валидност и веродостојност. Поради ова, ИД применува најразлични пристапи и техники кои обезбедуваат истражувачкиот процес, од почеток до крај, да се одвива според највисоките професионални и методолошки стандарди. Согласно претходно кажаното, ИД во својата работа се придржува до следниот кодекс:

1. Испитанците ќе бидат чесно и објективно информирани за истражувањето во кое учествуваат;

2. Испитаниците ќе бидат прашани дали се согласни да учествуваат во истражувањето како и за евентуалното користење и цитирање на нивните коментари и одговори;

3. Во отсуство на согласност за користење и цитирање на коментарите и одговорите, истите ќе бидат третирали како доверливи;

4. Испитаниците ќе бидат третирали достоинствено и со почит во сите фази од истражувањето;

5. Истражувањето ќе ги почитува интересите на клиентите;

6. Истражувањето ќе биде спроведено, интерпретирано и анализирано на чесен и објективен начин;

7. Во дизајнирањето на прашалниците, водечки стандарди се валидноста и веродостојноста на собраните информации.

• МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ИСТРАЖУВАЊА НА ЈАВНОТО МИСЛЕЊЕ НА ИНСТИТУТОТ ЗА ДЕМОКРАТИЈА

Процесот на спроведување на истражувањата поминува низ следниве фази:

○ 1. ДИЗАЈНИРАЊЕ НА ПРАШАЛНИК

Целта на процесот на дизајнирање на прашалникот е да ги отстрани можните грешки кои на различен начин произлегуваат од процесот на собирање на податоци и нивната анализа.

Формулирање на прашањата (создавање на прашалник според предметот и деталите на побаруваното истражување; проверка на речникот и јазично-синтаксичка формулација (избегнување на наведувачки прашања, жаргони и колоквијализми, двојна негација, намалување на пристрасност на прашањата итн.) и нивниот распоред; утврдување на редоследот на прашањата водејќи сметка за логичкиот тек);

Утврдување на формите на одговори и изготвување на шифрарник (формулација на одговорите, скалите и рангирањата);

Утврдување на физичките карактеристики на прашалникот (број на прашања по страна, визуално графичка организација (табели и сл.);

Тестирање на прашалникот (проверка и постигнување на квалитетно и ефикасно спроведување на прашалникот од страна на анкетарите, како и утврдување на проверка на валидноста и веродостојноста на прашањата од аспект на испитаниците преку спроведување на фокусна група (когнитивни тестови, набљудување на однесувањето);

Утврдување на финална верзија на прашалникот

○ 2. УТВРДУВАЊЕ НА ПРИМЕРОК

Процесот на утврдување на примерок ги опфаќа следените фази:

- Дефинирање на популацијата
- Утврдување на рамка на примерокот (контекст на истражувањето, настани, процеси и сл.)
- Големина и тип на примерок

ИД во својата истражувачка работа користи случаен примерок кој, за различни потреби соодветно се стратификува. Испитаниците се бираат случајно откако претходно популацијата на потенцијални испитаници соодветно се групира за да се обезбеди репрезентативност на примерокот. Таквото групирање е потребно за да се пресликаат соодветните демографски специфики на популацијата од интерес. За обезбедување на случајноста на примерокот ИД се води според базите на податоци на телефонски претплатници, податоците од последниот попис на население спроведен од Заводот за статистика како и научно истражувачки анализи.

Заради почитување на гореспомеантите принципи од кодексот, ИД утврдува соодветен примерок врз основа на кој се спроведува истражувањето. Големината на примерокот варира од 1050 до 1600 испитаници согласно предметот на истражувањето. Во негово утврдување се води сметка за социо-демографските специфики (пол, старосна структура, образование, социо-економска структура и етничка/религиозна припадност и место на живеење) на популацијата од интерес. Големината на примерокот се пресметува според стандардна статистичка формула соодветна на видот на примерокот. За интервал на доверба од 95%, големина на примерокот од 1060 обезбедува маргинална грешка од 3% а примерок од 1600 испитаници грешка од 2.5%.

○ **3. СОБИРАЊЕ НА ПОДАТОЦИ**

Во оваа фаза се пристапува кон собирање на податоци од примерокот. Спроведувањето на оваа фаза започнува по комплетирање на претходните две: утврдување на примерокот и дизајнирање на прашалникот. На почетокот од секоја анкета се одржува подготвителен тренинг со тимот на истражување согласно спецификите и потребите на анкетата. Се даваат последните инструкции до анкетарите кои се засноваат на наодите добиени во текот на тестирањето на прашалникот. За анкетање на припадници на различните заедници кои живеат во Македонија се ангажираат анкетари кои го познаваат јазикот на тие заедници. Испитувањата се спроведуваат од страна на професионален и искусен тим на анкетари со кои располага Институтот.

▪ **3.1 Теренско (лице в лице) истражување**

ИД располага со високо професионална мрежа од околу 60 анкетари на територијата на РМ обучена за спроведување на теренски истражувања. Пред почетокот на секое истражување се организира посебна обука за запознавање со целите на истражувањето, природата и содржината на прашалникот и се даваат инструкции за спроведување на анкетата. По одржувањето на ваквата обука, анкетарите се групираат во тимови од по двајца анкетари (30 тимови на територијата на РМ) и се почнува со собирање на податоци. Потребата од спроведување на

теренските анкети со тимови од двајца анкетари се должи на практични и логистички потреби. Имено, процесот на анкетање се одвива непречено, се овозможува взаемна контрола на анкетарите и поголема интерактивност со испитаникот, како и поголема објективност во кодирањето на одговорите. Секој од анкетарите поседува легитимација на која од предната страна се запишани личното име и презиме на анкетарот и од задната страна на легитимацијата печат и потпис на ИД и одговорното лице за спроведување на истражувањето. Заради контрола на квалитетот при секое истражување се формираат 4 посебни тимови во кои учествуваат истражувачи од ИД кои ја надгледуваат работата на анкетарите на терен.

Собирањето на податоци се врши согласно примерокот по случаен избор. За секој тим на анкетари однапред има точно определен број на испитаници кои треба да се анкетаат во едно населено место. Испитаниците се определуваат од претходно подготвена шема според која обезбедува случајност на изборот.

Како механизам на контрола при собирањето на податоците, контролните тимови применуваат два инструмента на контрола: дополнителна верификација на испитаниците и де-брифинг со анкетарите. Верификацијата подразбира, задолжителна проверка по случаен избор на дел од анкетираниите испитаници со цел остранивање на анкетарски грешки (самопополнување и несоодветен однос). Де-брифингот подразбира комуникација со анкетарите на терен кои ги пренесуваат личните искуства од истражувањето, коментарите кои што ги добиле од испитаниците, како и нивните препораки и забелешки за подобрување на работата. Контролата на квалитет во оваа фаза се прави на почетокот и на крајот на истражувањето.

○ 4. ОБРАБОТКА И АНАЛИЗА НА ПОДАТОЦИ

По фазата на прибирање на податоци следува процесот на нивна обработка. Целта на овој процес е креирање на база на податоци која ќе служи за понатомашна статистичка обработка и добивање резултати. При теренски анкети, кои вообичаено се истражувања од поголем обем со повеќе податоци, тим од две до шест технички лица врши обработка на шифрарниците во податоци. Овој тим е во постојана комуникација со нашите истражувачи а при овој процес се вршат дополнителни тестови за да навремено се откријат и остраниат потенцијалите за грешки во фазата на внесување на податоци.

ИД, при теренски истражувања „лице в лице“ врши прибирање и обработка на податоците наизменично, за да ја зголеми ефикасноста и го намали времето на спроведување на истражувањето. При телефонско анкетање, процесот на прибирање и обработка на податоците е симултан и истовремен, благодарение на специјализиран софтвер за анкетање кој е инвестиција на Институтот. Овој софтвер дополнително ни овозможува потполн мониторинг на процесот на прибирање на

податоци а ја намалува можноста за грешки при внесување и обработка на податоци. Истовремено, таквата алатка значително го забрзува процесот на истражување.

Институтот за демократија статистички ги анализира податоците користејќи современи софтверски алатки како на пример SPSS. Вообичаено, ИД испорачува анализа на дескриптивна статистика, односно за секое прашање презентира фреквенција на одговори и вкрстување со демографските карактеристики. Тоа што е важно за Институтот е анализите и извештаите за истражувањата на кои работи, да бидат јасни и разбирливи за секого. Токму поради ова, ИД посветува големо внимание на начинот на кој податоците се презентираат. Во оваа смисла, резултатите се проследени со визуелна презентација во форма на графикони и наративен извештај кој ги дообјаснува и контекстуализира резултатите.

Процесот на трансформација на податоците во резултати и резултатите во анализа е последниот чекор во истражувањето. Овој чекор изискува висока стручност и експертиза на истражувачкиот тим кој го проследува целиот истражувачки процес, но и одделот за аналитика кој на крајот додава значење на самите резултати. Во тимот на ИД членуваат експерти од општествените науки со исклучително ниво на знаење и искуство во истражувачки проекти. ИД може да се пофали со четири докторанти во завршните фази на нивните студии и два магистри. Целокупниот тим на ИД има комбинирано студии на најдобрите универзитети од светот од областа на општествените науки. Ова обезбедува високо ниво на научност и објективност при анализата на резултатите но и капацитет за подлабок увид во нивното значење.

○ 5. КОНТРОЛА НА КВАЛИТЕТ

Согласно својот кодекс на работа Институтот за Демократија спроведува контрола на квалитет во сите фази на процесот на истражување.

Дизајнирање на прашалник

- Контрола на формулација (јасноста, неутралноста) и логичкиот редослед на прашањата;
- Тест на времетраењето на администрирање на еден прашалник и прилагодување;
- Интерпретација на прашањата од страна на испитаниците (тест со фокусна група);
- Набљудување на однесувањето на анкетарите и испитаниците за време на тестот;
- Прилагодување на прашалник согласно добиените наоди.

Утврдување на примерокот

- Ажурирање на податоците од пописот на население, како и базите на податоци на телекомуникациските оператори и споредба со постојниот примерок;
- Примена на стандардни статистички формули за големина на примерок.

Собирање и обработка на податоци

- Прирачник со инструкции за анкетари;
- Софтверска контрола на динамиката на внесување на податоци;
- Контролни тимови (контрола на терен/дебрифинг или во канцеларија);
- Повторување на анкетниот процес во случаите на нереспонзивност;
- Пост – анкетна контрола (контакт со примерок на анкетирани испитаници);
- 10% од анкетните листови се подложни на повторна обработка за да се утврдат евентуални пропусти во кодирањето;
- Супервизија од страна на експерт за статистика.

• НАРАТИВЕН ИЗВЕШТАЈ

I Претставеност на граѓаните во Собранието

- Прашање 1.1.: На прашањето во која мера Собранието ја претставува етничката различност во државата испитаниците се поделени, но преовладува мислењето дека сепак е претставена. Скоро половина од испитаниците (46,6%) сметаат дека Собранието ја претставува етничката различност, додека четвртина (25,3%) сметаат дека ја претставува недоволно. Повеќе од половина од испитаниците, припадници на Албанската заедница (52,1%) и точно половина од сите Турски испитаници сметаат дека Собранието не ја претставува етничката различност во државата. Малцинство од сите испитаници (22,6%) смета дека етничката различност е пренагласена во Собранието. Споредено со истражувањето од 2011, постои зголемување на бројот на испитаници кои сметаат дека Собранието ја претставува етничката различност во државата (46,6% и 39,7%) и намалување на бројот на испитаници кои не се согласуваат со ова тврдење (25,3% и 34,3%).
- Прашање 1.2.: На прашањето дали жените се соодветно претставени во Собранието, мнозинството од сите испитаници одговорија потврдно (50,6%), додека 36,7% не се согласуваат со тоа тврдење. Незначително малцинство (8,2%) смета дека претставеноста на жените во Собранието е пренагласена. Мнозинство од испитаниците - припадници на Турската (52,5%) и Српската заедница (52,9%) сметаат дека жените се недоволно претставени во Собранието, додека оваа перцепција е значително висока и во рамки на Албанската заедница (44,4%). Од испитаниците кои одговориле позитивно, процентот е повисок меѓу мажите (55,8%) отколку меѓу жените (45,2%).
- Прашање 2: Испитаниците се скоро еднакво поделени по прашањето дали опозицијата има значаен удел во работата на Собранието, со мало преовладување на афирмативната опција (47,8% во споредба со 44,4%). Овие резултати се разликуваат од резултатите од истражувањето во 2011 каде 40,5% од испитаниците одговорија потврдно, што значи дека постои зголемување на фреквенцијата на мислењето дека опозицијата има значителен удел во работата на Собранието.

- Прашање 3: На прашањето дали партиите на помалубројните етнички заедници имаат значителен удел во работата на Собранието, скоро половина од испитаниците (49,7%) одговорија негативно. Оваа перцепција е особено доминантна меѓу Албанската (61,4%) и Српската заедница (70,6%), но истотака е и преовладувачка во рамки на Турската заедница (52,5%). Етничките Македонци се скоро еднакво поделени по однос на ова прашање (47,5% одговориле потврдно во споредба со 45,1% кои одговориле негативно).

II Односи со извршната власт

- Прашање 4: Испитаниците се скоро еднакво поделени во мислењето околу прашањето дали Собранието врши надзор врз работата на Владата. Сепак, повеќе испитаници (45,3%) сметаат дека Собранието врши надзор врз работата на Владата од оние што сметаат дека тоа не е така (44,4%). Споредено со истражувањето од 2011, постои значително зголемување од 10 процентни поени на перцепцијата дека Собранието ја надгледува работата на Владата (2011 – 35,6%).
- Прашање 5: Прашани дали знаат што се тоа пратенички прашања, мнозинството од испитаниците одговорило афирмативно (55,8%). Возрасната група 18-29 е најмалку запознаена, додека голем број на испитаници со основно образование (70,9%) не се запознаени. 66,4% од сите ученици/студенти велат дека не знаат што се тоа пратенички прашања. Во рамки на етничките заедници, големо мнозинство од Албанската, Ромската и Турската популација не се запознаени со значењето на терминот.
- Прашање 6: Од примерокот на испитаници кои одговориле афирмативно на прашањето дали знаат што се тоа пратенички прашања, големо мнозинство (84%) биле во можност точно да го објаснат терминот. Според тоа, заклучокот е дека скоро половина од популацијата има реалистично разбирање за оваа форма на парламентарна контрола врз Владата.
- Прашање 7: На испитаниците им беа понудени повеќе одговори во врска со значењето на пратеничките прашања, а тие беа најмногу наклонети да го објаснат терминот како средство со кое граѓаните се информираат за прашања од надлежност на извршната власт (28,3%) и како форма на контрола врз работата на министрите (22,1%). Истотака, испитаниците ги перцепираат пратеничките прашања како средство за критика (17,1%) и промоција (11,7%) на работата на Владата или како инструмент без никаква важност (9,3%). Мал број на испитаници

сметаат дека пратеничките прашања се злоупотребуваат од Владата и другите институции (7,5%).

- Прашање 8: Прашани дали Собранието има влијание врз носењето на Републичкиот буџет само мало малцинство на испитаници (20,4%) одговорило дека влијанието на Собранието е целосно. Поголем дел (41,9%) смета дека Собранието има само делумно влијание, додека помал дел (28,5%) мисли дека Собранието нема влијание врз овој процес.
- Прашани да го оценат степенот на увид на Собранието врз трошењето на јавните пари со оценки од 1 до 5 (при што 1 значи дека има целосен увид, а 5 дека нема увид), скоро третина од сите испитаници (32,9%) одговориле со оценката 3. Мали малцинства веруваат дека Собранието има целосен увид (12,2%) или дека нема никаков увид (18,5%). Генерално, постои поголема тенденција меѓу испитаниците да веруваат дека не постои Собраниски увид во трошењето на јавните пари.
- Прашање 10.1.: Прашани да го оценат нивото на Собранискиот надзор врз работата на Министерствата со оценки од 1 до 5 (при што 1 значи недоволно, а 5 одлично) испитаниците дадоа средна оценка од 2,61.
- Прашање 10.2.: Прашани да го оценат нивото на Собранискиот надзор врз работата на јавните претпријатија со оценки од 1 до 5 (при што 1 значи недоволно, а 5 одлично) испитаниците дадоа средна оценка од 2,42.
- Прашање 10.3.: Прашани да го оценат нивото на Собранискиот надзор врз примената на законите со оценки од 1 до 5 (при што 1 значи недоволно, а 5 одлично) испитаниците дадоа средна оценка од 2,66.
- Прашање 11.1.: Прашани да ги наведат причините за дадената оценка за степенот на Собраниски надзор врз работата на Министерствата, скоро половина од сите испитаници (47,2%) ги гледаат пратениците како премногу зависни од партиските интереси, додека мало малцинство (11,1%) смета дека не постојат механизми за ефективен надзор. Оние кои го оценија овој вид на надзор позитивно, главно ја базираат оваа своја перцепција на тоа дека пратениците добро ја вршат својата работа (13,4%), како и на добрите механизми за вршење надзор кои им се на располагање (12,8%).
- Прашање 11.2.: Прашани да ги наведат причините за дадената оценка за степенот на Собраниски надзор врз работата на јавните претпријатија, 45,4% од сите испитаници ги гледаат пратениците како премногу зависни од партиските интереси, додека 17,4% сметаат дека не постојат механизми за ефективен надзор. Оние кои го оценија овој вид на надзор позитивно, главно ја базираат оваа своја

перцепција на тоа дека пратениците добро ја вршат својата работа (10,7%), како и на добрите механизми за вршење надзор кои им се на располагање (10,8%).

- Прашање 11.3.: Прашани да ги наведат причините за дадената оценка за степенот на Собраниски надзор врз примената на законите, 49,2% од сите испитаници ги гледаат пратениците како премногу зависни од партиските интереси, додека 12,4% сметаат дека не постојат механизми за ефективен надзор. Оние кои го оценија овој вид на надзор позитивно, главно ја базираат оваа своја перцепција на тоа дека пратениците добро ја вршат својата работа (11,2%), како и на добрите механизми за вршење надзор кои им се на располагање (13,3%).

III Легислативни капацитети

- Прашање 12: Прашани да го оценат квалитетот на законите во Македонија, најголем дел од испитаниците (44,6%) го перцепираат квалитетот на законските решенија како просечен, додека скоро една третина од популацијата (29,5%) го проценува како слаб. Само 21,6% од испитаниците изразиле задоволство од квалитетот на законите и ги оцениле како добри. Меѓу Македонската, Турската и Српската етничка заедница преовладува просечната оценка (изразено во проценти: 48,3%, 57,5% и 52,9%). Испитаниците од Ромската етничка заедница изразија највисоко незадоволство со квалитетот на законите (75% од таа група го проценуваат квалитетот на законите како слаб), додека Албанската заедница изразува највисоко задоволство (23,9%) од сите етнички заедници. Забележано е намалување на мислењето дека квалитетот на законите е слаб. Споредбата со истражувањето од 2011 покажува зголемување на бројот на испитаници кои го проценуваат квалитетот со просечна оценка.
- Прашање 13: Прашани за главните квалитети на законите во Македонија во затворено прашање, повеќе од половина од испитаниците (54,8%) избраа позитивни карактеристики: 18,2% велат дека законите се базирани на анализи и ипретходни искуства, 18% сметаат дека законите се јасни и недвосмислени, а 16,3% сметаат дека законите ги одразуваат потребите на граѓаните. Сепак, скоро една третина од испитаниците (32%) сметаат дека законите немаат квалитет. Оваа перцепција е особено изразена меѓу припадниците на Ромската заедница. Испитаниците од Албанската заедница веруваат повеќе од сите други заедници дека законите ги одразуваат потребите на граѓаните (25,9%). Во споредба со претходното истражување, постои зголемување на бројот на испитаници кои избрале да ги оценат законите со позитивни карактеристики. Додека најновото истражување покажува дека 54,8% од испитаниците имаат такви ставови, во 2011 таа бројка била 44,5% од испитаниците.

- **Прашање 14:** Прашани да ги идентификуваат главните недостатоци на законите во Македонија во затворено прашање, големо мнозинство од 78,5% од испитаниците се определиле за негативни карактеристики: 40,5% сметаат дека законите не ги одразуваат потребите на граѓаните, 17,8% сметаат дека законите не се базирани на анализи и претходни искуства, а 16% сметаат дека законите не се јасни и двосмислени. Мало, незначително малцинство од 9,5% верува дека законите немаат недостатоци. Споредбено, кога се разгледуваат двете прашања 13 и 14, може да се заклучи дека граѓаните се поподготвени да ги оценат негативните аспекти на законите отколку позитивните. Споредено со истражувањето од 2011, забележуваме зголемување на бројот на испитаници кои сметаат дека законите не ги одразуваат потребите на граѓаните, а во исто време и намалување на мислењето дека законите не се јасни и двосмислени.
- **Прашање 15:** Прашани да го проценат влијанието на Собранието врз квалитетот на законите, големо мнозинство испитаници (72,1%) одговориле дека некој степен на влијание постои: 48,8% сметаат дека тоа влијание е само делумно, додека 23,3% сметаат дека тоа влијание е големо. 21,2% од испитаниците сметаат дека Собранието нема влијание врз квалитетот на законите. Во рамки на возрастните групи, постои извесна тенденција меѓу испитаниците од двете горни возрастни категории (50-64 и 65+) да го вреднуваат влијанието на Собранието како помало.
- **Прашање 16:** Меѓу оние испитаници кои тврдат дека Собранието нема влијание врз квалитетот на законите (21,2%), големо мнозинство од 65,3% се согласуваат дека тоа е поради пресудната улога на политичките партии, додека 21,8% веруваат дека пратениците не се заинтересирани да влијаат врз легислативниот процес. Најмладата возрастна група (18-29) и најстарата (65+) се најмногу наклонети да ја посочат улогата на политичките партии како главна причина за недостаток од влијание (73,2% и 79,4%). Категориите невработени и ученици/студенти го изразуваат истиот став во големо мнозинство (71,3% и 73,3%). Образованието, истотака, игра улога за распространетоста на ваквиот став: како расте степенот на образование, расте и фреквенцијата на мислењето дека политичките партии се главната причина за тоа што Собранието нема влијание во законодавниот процес (кај високо образованите испитаници 75,8% го делат овој став). Од етничките заедници, Турската е онаа која во најголемо мнозинство од 85,7% ги перцепира политичките партии како главна причина за не-влијанието на Собранието.

- Прашање 17: Помеѓу испитаниците (93%) кои беа прашани да го определат нивото во кое Собраниската дебата се базира на факти и анализи, мнозинство од 56,5% одговорило позитивно: 16,3% сметаат дека тоа е најчесто случај, додека 40,2% сметаат дека тоа е делумно случај. За споредба, 23,1% од сите испитаници сметаат дека дебатата делумно не се базира на факти и анализи, додека 16,8% сметаат дека дебатата најчесто не се базира на факти и анализи.
- Прашање 18: 93,3% од сите испитаници беа прашани дали дебатата во Собранието придонесува за подобрување на законите – 48,6% од нив (45,4% од вкупниот број испитаници) одговорило потврдно, додека 46,5% (43,4% од вкупниот број) одговорило негативно. Мислењето дека дебатата е значаен фактор за подобрување на законите се намалува како што се зголемува возраста или образованието. Албанската, Турската и Ромската заедница во мнозинство сметаат дека дебатата допринесува за квалитетот на законите, додека во рамки на Македонската и Српската заедница дебатата е најслабо вреднувана. 66,3% од испитаниците во Североисточниот регион одговориле афирмативно по ова прашање.
- Прашање 19: Прашани дали се запознаени со работата на Собраниските комисији, 44,8% од испитаниците велат дека не се воопшто запознаени. Од друга страна, 40,8% сметаат дека се делумно запознаени, додека 13,2% тврдат дека се доволно запознаени. Мажите се позапознаени од жените кои во мало мнозинство (50,8%) сметаат дека не се запознаени воопшто. Знаењето за работата на комисиите се зголемува со зголемување на степенот на образование. Ако го земеме во предвид работниот статус, групите домаќинки и ученици/студенти се најмалку информирани за работата на Собраниските комисији (70% и 54,7%). Испитаниците од Скопје и од Источниот регион се во голема мера незапознаени со работата на комисиите (53,4% и 58,3%).
- Прашање 20: Прашани да го определат уделот на комисиите во донесувањето на законите, 33,4% од испитаниците сметаат дека нивната улога е значајна, а 33,2% мислат дека комисиите немаат никаква улога. Дури една третина од испитаниците (33,4%) не биле во можност да дадат одговор на ова прашање. Албанската заедница е најмногу поделена во определувањето на уделот на комисиите: 42,1% од припадниците на Албанската заедница сметаат дека комисиите имаат значајна улога, додека 43,6% веруваат дека комисиите немаат улога. Испитаниците од Ромската заедница не биле во можност да дадат одговор по ова прашање во големо мнозинство од 87,5% од случаите.

- Прашање 21: Испитаниците беа прашани да го оценат степенот на вклученост на различните групи (здруженија и фондации, синдикати, работодавачи, верски организации, политички партии и коалиции, граѓани, студенти и експерти) во легислативниот процес. Одговорите откриваат дека главната перцепција е дека политичките партии и коалиции имаат одлучувачка улога (64,6% од испитаниците ја оценуваат нивната вклученост како голема, додека 24,2% како доволна). Ниедна друга група не успева ниту да се приближи до овој степен на вклученост – експертите се перцепирани како втора група со највисок степен на вклученост иако само 11,1% од испитаниците ја оценуваат нивната вклученост како голема, а 33,8% како доволна. Верските групи, здруженијата и фондациите, синдикатите и работодавачите се оценети како групи со доволна вклученост од малцинство од испитаниците (процентуално изразено: 24,8%, 23%, 21,5% и 20%), и од поголемо малцинство како групи со мала вклученост (32,4%, 37,6%, 34,2% и 34,6%). Граѓаните и студентите се перцепирани како групи со најмала инволвираност во легислативниот процес – 57,3% и 61,5% од испитаниците сметаат дека овие групи воопшто не се инволвирани. Забележано е зголемување во мислењето дека некои групи се вклучени во легислативниот процес во споредба со истражувањето од 2011. Оваа промена е изразена кај здруженијата и фондациите, синдикатите и работодавачите, додека најголемо зголемување е забележано кај политичките партии и коалициите. Оваа ситуација уште повеќе го потврдува мислењето дека политичките партии се доминантниот фактор во легислативниот процес.
- Прашање 22: Испитаниците беа прашани да ја оценат иницијативноста на пратениците за донесување закони со оценки од 1 до 5, при што 1 означува најниска, а 5 највисока оценка. Просечната оценка изведена од одговорите е 2,9. Споредено со истражувањето од 2011 каде што просечната оценка е 2,5, во 2012 таа е повисока. Забележано е намалување на негативните оценки, а зголемување на позитивните и неутралните.
- Прашање 23: Прашани да го определат степенот на јасност и недвосмисленост на законите, третина од испитаниците (32,3%) ги оценуваат законите како нејасни и двосмислени, додека само 21,2% како јасни и недвосмислени. Големо малцинство од 31,8% од испитаниците смета дека е некомпетентно да даде проценка по ова прашање, додека 14,7% не се воопшто заинтересирани за јасноста и недвосмисленоста на законите.
- Прашање 24: Испитаниците беа прашани да ја оценат работата на пратениците, комисиите, Претседателот на Собранието и самото Собрание со оценки од 1 до 5. Ниедна од четирите категории не доби просечна оценка над средната 3 – работата на Претседателот на Собранието е оценета највисоко со просечна оценка 2,87, додека работата на пратениците е оценета најниско со просечна оценка 2,44.

Комисиите добија просечна оценка од 2,5. Работата на Собранието е оценета релативно високо, со просечна оценка од 2,77 што води до заклучок дека јавноста е позадоволна со институцијата во целост отколку со индивидуалните членови од кои е составена. Споредено со 2011 забележително е зголемување на просечните оценки. Сепак, голем дел од промените се забележани од пониските (негативни) оценки кон умерената оценка 3.

IV Транспарентност

- Прашање 25: Повеќе од третина од испитаниците (37,9%) сметаат дека се делумно информирани за работата на Собранието. Помалку од четвртина од испитаниците (22,6%) сметаат дека се доволно информирани и скоро еднаков процент (23%) сметаат дека не се доволно информирани. Мало малцинство (15,5%) смета дека воопшто не е информирано за работата на Собранието. Испитаниците со високо образование се поинформирани од останатите. Во споредба со истражувањето од 2011, скоро и да не постои промена меѓу бројот на испитаници кои тврдат дека се информирани, но постои промена во намалувањето на бројот на испитаници кои сметаат дека се доволно информирани и зголемување на бројот на испитаници кои сметаат дека се делумно информирани.
- Прашање 26: Големо мнозинство од испитаниците (75,1%) посочуваат на телевизиските вести и информативната програма како начин на кој најчесто се информираат за работата на Собранието. Незначително малцинство најчесто дознава за работата на Собранието преку весниците. Собранискиот ТВ канал е следен од 6,5% од испитаниците.
- Прашање 27: Големо малцинство од испитаници (38,1%) смета дека постојат доволен број на информации во јавноста за најважните законски промени, додека скоро истиот процент (37,7%) велат дека овие информации се делумно достапни. Остатокот од испитаниците (18,4%) смета дека нема доволно информации.
- Третина од испитаниците (32,5%) тврди дека не го гледа Собранискиот ТВ канал, додека 22,5% од испитаниците го гледа многу ретко. Мажите повеќе го гледаат Собранискиот ТВ канал од жените.
- Прашање 29: Големо мнозинство на испитаници (71,8%) тврди дека никогаш не наишло на проблем кој потекнува од одреден закон. Четвртина од испитаниците (24,9%) вели дека искусило проблем кој потекнува од одреден закон. Помал број

на испитаници од руралните области наишле на проблем во споредба со испитаниците од урбаните подрачја.

- Прашање 30: Половина од испитаниците (53,5%) кои одговориле позитивно на претходното прашање не превземале никакви мерки по повод проблемот на кој наишле. Малцинство од испитаниците (26,5%) консултирале адвокат, а 10,2% се обиделе да контактираат пратеник.
- Прашање 31: Големо мнозинство од испитаниците (89,4%) никогаш не покренале иницијатива или учествувале во иницијатива за промена на одреден закон.
- Прашање 32: Прашани преку формат на отворено прашање зошто не покренале таква иницијатива, 55,4% од испитаниците можеа да ги објаснат причините за тоа. Мнозинство од нив сметаат дека нема потреба (29,3%) или дека нема ефект (21%) од таква иницијатива. Мали малцинства (12,6%) не се информирани за можностите да покренат такви предлози или не се заинтересирани (11,6%). Резултатите откриваат апатетично расположение кај учесниците пред се за нивната моќ и потреба да влијаат на законодавството, а како второ недостиг на интерес да го прават тоа.
- Прашање 33: Големо мнозинство од испитаниците (85,8%) никогаш не поднеле писмен допис наведувајќи проблем со законска одредба.
- Прашање 34: Големо мнозинство на испитаници (88%) никогаш не ја посетиле Собраниската веб страница. Споредено со истражувањето од 2011 оваа бројка е значително зголемена, тогаш 74,2% од испитаниците рекле дека никогаш не ја посетиле веб страницата на Собранието.
- Прашање 35: Ова прашање го анализираше дизајнот на собраниската веб страница и нејзината функционалност. Само 124 испитаници од целосниот примерок беа прашани. Содржината на Собраниската веб страница е оценета со просечна оценка 3,5, а изгледот со 3,7. Навременото објавување на информации е оценето со просечна оценка 3,4. Прегледноста на законите е оценета со 3,4, а прегледноста на транскриптите од собраниските расправи со 3,2. Информациите за контакт со пратениците и службите на Собраниската веб страница се оценети од испитаниците со просечна оценка 3,3.
- Прашање 36: Големо малцинство од испитаниците (34,4%) вели дека користи информации од медиумите за да дознае за содржината на одреден закон. 31% од

испитаниците велат дека користат Службен Весник за да дојдат до текст на одреден закон. Директната посета на Собранието како начин за наоѓање на одреден текст на закон е најчестиот одговор даден од испитаниците кои припаѓаат на возрастната група 18-29.

- Прашање 37: Скоро сите испитаници (98,1%) никогаш не побарале одреден Собраниски материјал од Собранието. Од оние испитаници кои побарале таков материјал сите се вработени.
- Прашање 38: Мнозинството од испитаниците (63,6%) кои одговорија афирмативно на претходното прашање ги добиле потребните документи или материјали.

V Отчетност

- Прашање 39: Скоро половина од испитаниците (46,1%) сметаат дека пратениците не се достапни до граѓаните без разлика на нивната партиска припадност, додека малку помал процент (40,1%) смета дека пратениците се само делумно достапни. Најголемата разлика се забележува кај припадниците на Ромската етничка заедница која во големо мнозинство смета дека пратениците не се достапни. Генерално, граѓаните од урбаните населби повеќе мислат дека пратениците се достапни во споредба со граѓаните од руралните области.
- Прашање 40: Скоро половина од мислењата за достапноста на пратениците (47,2%) се базирани на впечаток отколку на лично искуство (34,5%). Женските испитаници и оние кои доаѓаат од регионот на Скопје повеќе го базираат своето мислење на впечаток, отколку мажите и испитаниците од другите региони.
- Прашање 41: Големо мнозинство на испитаници (77,5%) никогаш не му пишале (или контактирале) со пратеник кој доаѓа од нивната изборна единица. Контактот со пратениците е почеста пракса кај поедуцираниот дел од популацијата, но сепак разликата е премногу мала. Во споредба со студијата од 2011, забележливо е намалување на бројот на испитаници кои никогаш не комуницирале со пратеник од Собранието.
- Прашање 42: На сличен начин, големо мнозинство (89,2%) од испитаниците никогаш не го посетиле Собранието. Додека нема разлики помеѓу членовите на етничките заедници, ниту еден испитаник од Ромската популација не бил во

посета на Собранието на РМ. Повеќето од испитаниците кои рекле дека некогаш го посетиле Собранието доаѓаат од урбаните населби, особено од регионот на Скопје. Таквите посети се најретки во Југоисточниот регион.

- Прашање 43: Иако најголем дел од испитаниците кои го посетиле Собранието го направиле тоа за време на отворениот ден (35,7%), не постои голема разлика со оние кои го направиле тоа во приватна (33%) или официјална посета (30,4%). Сепак, приватната посета е почеста меѓу машката популација, а официјалната меѓу женската.
- Прашање 44: Малцинство од испитаниците (36,8%) тврди дека имале можност да погледнат спот/реклама за работата на Собранието. Скоро исто број (36,1%) никогаш не виделе никаков промотивен материјал, додека незначително малцинство (10,7%) од испитаниците велат дека имале можност да погледнат брошура за работата на Собранието.
- Прашање 45: Секој трет испитаник (33%) имал средба со пратеник од неговата изборна единица, додека остатокот од испитаниците немале таква можност. Мажите повеќе од жените одговориле потврдно на ова прашање. Мнозинството од испитаниците од Југоисточниот регион одговориле дека имале таква средба. Студентите, како и пензионираниите лица пофреквентно од останатите одговориле негативно.
- Прашање 46: Нешто повеќе од третина од испитаниците (34,6%) кои одговориле дека имале средба со пратеник го направиле тоа на митинг на политичка партија. Останатите имале средба во месната /урбаната заедница во општината (27,1%) или во партиската просторија (23,9%). Само незначително малцинство ги искористило пратеничките канцеларии за комуникација со граѓаните за средба со пратеник. Споредено со студијата од 2011, забележително е зголемување на испитаниците кои одговориле дека имале средба со пратеник на партиски митинг.
- Прашање 47: Мнозинството од испитаниците сметаат дека средби меѓу граѓаните и пратениците од нивната изборна единица не се чести. Четвртина од сите испитаници (25,5%) одговорила дека такви средби се случуваат еднаш во четири години, додека 20,2% мислат дека такви средби никогаш не се случуваат. Мало малцинство (18,7%) сметаат дека такви средби се случуваат барем еднаш годишно. Машката популација е поскептична од женската, која од друга страна е помалку решителна да даде одговор по ова прашање.

- Прашање 48: Скоро секој трет испитаник (28,2%) смета дека пратениците не ги известуваат граѓаните од нивната изборна единица за нивната работа. Медиумските настапи (24,3%) и партиските канали (23,2%) се почест начин за информирање на граѓаните, додека директните посети во општините се посочени од незначително мнозинство на испитаници. Жените, повеќе од мажите, не знаат како пратениците ги информираат граѓаните за својата работа. Во рамки на етничките заедници, половина од сите Турски и третина од сите Албански испитаници сметаат дека пратениците не ги известуваат граѓаните. Споредено со другите региони, во Западниот регион е најзастапено мислењето дека пратениците не ги известуваат граѓаните. Споредено со истражувањето од 2011, има зголемување на перцепцијата дека пратениците ги известуваат граѓаните за нивната работа преку медиумите и преку директни посети во општините.
- Прашање 49: Нешто повеќе од половина од испитаниците (54,4%) сметаат дека знаат што се тоа канцеларии за контакти со граѓаните. Бројот на негативни одговори е почест меѓу испитаниците кои припаѓаат на пониска социјална класа, помладите испитаници и жените. Истотака, помал број од испитаниците од руралните области знаат за постоењето на такви канцеларии, но сепак разликата не е толку голема споредено со оние кои доаѓаат од урбаните области.

Следните прашања – од 50 до 53 – беа поставени само на дел од целиот примерок, односно на оние испитаници кои одговорија дека се запознаени со канцелариите за контакт со граѓаните (54,4% од примерокот).

- Прашање 50: Мнозинство од прашаните испитаници (59%) ја разбираат функцијата на овие канцеларии како можност за обезбедување на контакт меѓу пратениците и граѓаните, додека 19,7% сметаат дека овие канцеларии се можност за граѓаните да даваат законски предлози и промени. 12,5% од испитаниците сметаат дека овие канцеларии постојат за да обезбедат вработување на граѓаните.
- Прашање 51: Половина од сите прашани испитаници (50,4%) знаат каде се наоѓаат канцелариите за контакт со граѓаните во нивната општина, додека другата половина (49,6%) не знаат. Мнозинството од сите Албански (56%), Турски (75%) и Ромски (87,5%) испитаници не ја знаат локацијата на канцелариите. Слична е ситуацијата и во рамки на женската популација, особено меѓу домаќинките и помалку едуцираните испитанички. Дополнително, испитаниците од регионот на Скопје (68,8%) се помалку запознаени со локацијата на канцелариите за контакт со граѓаните.

- Прашање 52: Мнозинството од сите прашани испитаници (58,3%) никогаш не посетиле канцеларија за контакт со граѓаните, а 41,7% тврдат дека го направиле тоа. Додека скоро половина од испитаниците од сите етнички заедници тврдат дека посетиле таква канцеларија, ниту еден од испитаниците Роми не го направил тоа. Студентите (71,4%) и пензионерите (67,4%) во големо мнозинство не ги посетиле канцелариите. Големо мнозинство (85,7%) од граѓаните кои живеат во Североисточниот регион никогаш не посетиле таква канцеларија, што е многу повисоко од националниот просек.
- Прашање 53: Средната оценка за задоволството од услугата во канцеларијата за контакт со граѓаните е 3,07.
- Прашање 54: Прашани за довербата на граѓаните во Собранието на РМ, средната оценка изведена од оценките на испитаниците е 2,42. Забележително е зголемување на довербата во Собранието на РМ во споредба со истражувањето од 2011, со намалување на фреквенцијата на негативните оценки и зголемување на фреквенцијата на умерената оценка.

VI Контролни прашања

- Прашање 55: Мнозинство од испитаниците (59,9%) смета дека Македонија се движи во негативна насока. Споредено со останатите етнички заедници, големо мнозинство на Турци и Роми (и во двата случаја 87,5%) ја оценуваат насоката како негативна. Ваквото мислење е истотака пораспространето во руралните области, а споредено по региони – најраспространето во Северозападниот регион. Околу третина од популацијата ја опишуваат насоката во која се движи Македонија како позитивна. Забележано е зголемување на бројот на испитаници кои сметаат дека Македонија се движи во вистинска насока, споредено со истражувањето од 2011.
- Прашање 56: Мнозинство од популацијата (60,9%) ја идентификуваат економијата како проблем во државата кој најмногу ги загрижува. Освен меѓуетничките односи (18,8%), сите други прашања не ја преминуваат маргината од 10%. Споредено по региони, економијата е истакната како најзагрижувачки проблем од големо мнозинство (80%) од испитаниците од Југоисточниот регион. Меѓуетничките односи се посочени како најзагрижувачки проблем од половина од испитаниците во Североисточниот регион. Овие мислења се споделени од сите возрасни групи, освен од испитаниците на возраст 65+ кои го сметаат прашањето за името и здравството како позагрижувачки проблеми од веќеспоменатите. Споредено со 2011, постои значително зголемување (повеќе од 13 процентни поени) на бројот

на испитаници кои сметаат дека меѓуетничките односи се најзагрижувачки проблем во државата. Истотака, има намалување на бројот на испитаници кои сметаат дека здравството е најзагрижувачки проблем.

- Прашање 57: Мнозинството од сите испитаници (59,8%) го избраа точниот одговор на прашањето за основните функции на Собранието и одговорија дека тоа е институција која носи закони. Повеќе погрешни одговори се регистрирани кај помалку образованите испитаници.
- Прашање 58: Големо мнозинство од испитаниците (85,6%) точно одговорија дека Трајко Вељаноски е актуелниот Претседател на Собранието.
- Прашање 59: На сличен начин, мнозинство од 71,5% од сите испитаници точно одговорија на прашањето за бројот на пратеници во Собранието (123). Најголем број грешки се забележани меѓу женската популација, особено домаќинките, помалку едуцираните, Ромите и испитаниците од Источниот регион.

○ ГЛАВНИ ЗАКЛУЧОЦИ

Претставеност на граѓаните во Собранието

- Забележано е зголемување на бројот на испитаници кои сметаат дека Собранието соодветно ја претставува етничката различност во Македонија.
- Сепак, скоро половина од испитаниците сметаат дека политичките партии на помалубројните етнички заедници немаат значаен удел во работата на Собранието.

Односи со извршната власт

- Компаративната анализа открива дека во периодот меѓу 2011 и 2012 постои раст на перцепцијата дека Собранието врши надзор врз работата на Владата.
- Сепак, кога испитаниците беа прашани околу надзорот врз работата на министерствата и примената на законите, Собранието доби просечни оценки под средната вредност на скалата од “недоволно” до “одлично”.

Легислативни капацитети

- Генерално, граѓаните се понаклонети негативно да го проценат квалитетот на законите во Македонија, а најраспространето е мислењето дека законите не ги одразуваат потребите на граѓаните. Големо мнозинство од испитаниците верува дека Собранието има влијание врз квалитетот на законите. Сепак, главната пречка за влијанието на Собранието се гледа во улогата на политичките партии. Оваа перцепција е главно присутна меѓу високо образованите, студентите и невработените, како и меѓу Турската заедница. Испитаниците се скоро еднакво поделени по однос на прашањето дали дебатата во Собранието допринесува кон квалитетот на законите, а интересно е да се забележи дека постарите и повисоко образованите граѓани, како и Македонската и Српската заедница веруваат дека дебатата не води кон квалитетни закони, што е спротивно со другите етнички заедници. Само половина од испитаниците си дозволуваат да ја проценат јасноста и недвосмисленоста на законите, а повеќето од нив сметаат дека законите се нејасни и двосмислени. Интересен е фактот е дека повисоко образованите се понаклонети да кажат дека законите се нејасни и двосмислени.
- Мнозинството од испитаниците се согласуваат дека Собраниската дебата е базирана на факти и анализи.
- Повеќе од четворица во секои десет испитаници не се запознаени со работата на Собраниските Комисии.

- Споредено со 2011, постои зголемување на мислењето дека граѓанското општество има влијание во законодавниот процес. Политичките партии се сеуште најважниот фактор кој влијае на процесот.

Транспарентност

- Истражувањето покажа дека скоро половина од популацијата не е запознаена со постоењето на локалните канцеларии за контакт на граѓаните со пратениците. Ова е повеќе случај со припадниците на Албанската, Турската и Ромската заедница, како и помеѓу пониските социјални класи, жените и младите. Бројот на оние кои знаат каде е локацијата на овие канцеларии е уште помал. Најмалку запознаени се припадниците на Ромската, Турската и Албанската заедница, жените, жителите на Скопје, како и помалку образованите испитаници. Во овој контекст, важно е да се нагласи дека мнозинството од испитаниците ги гледаат овие канцеларии како место за контакт меѓу граѓаните и законодавната власт. Сепак, не треба да се занемари фактот дека мало малцинство ги гледа овие канцеларии како места кои можат да обезбедат вработување за граѓаните, перцепција која е повеќе присутна кај мажите отколку кај жените. Ниту еден од испитаниците Роми не посетил канцеларија за контакт. Впечатливо е и тоа што непосетувањето на ваква канцеларија е доминантно во Североисточниот регион, како и меѓу студентите и пензионираниите лица.
- Повеќе од половина од испитаниците сметаат дека се информирани за работата на Собранието. Мнозинството од овие испитаници велат дека се делумно информирани за работата на Собранието.
- Собранискиот веб-сајт доби повисоки оценки од просечните за употребливост и навремено објавување.
- Скоро половина од испитаниците сметаат дека пратениците не се достапни за граѓаните. Ова мислење е повеќе базирано на впечаток отколку на лично искуство.
- Големо мнозинство од испитаниците никогаш не му пишале на пратеник кој доаѓа од нивната изборна единица.
- Митинзите на политичките партии се најчестата прилика во која пратениците се сретнуваат со граѓаните.
- Постои зголемена доверба во работата на Собранието, споредено со истражувањето во 2011.